

hogy a depresszió „mainstream” pszichiátriai felfogásában az egész pszichoterápia, illetve a pszichológiai megközelítés tagadása, illetve eleve érvénytelenítése történik. Miközben óriási kutatási korpusz foglalkozik a személyiségfejlődési torzulásokkal, amelyek akár a neurotranszmitter rendszerben, illetve az agyi struktúrákban is manifesztálódó elváltozásokat hozhatnak létre, tehát olyant, ami a biológiai pszichiátriában a biológiai determináltságot látszik bizonyítani. A sok ilyen kutatás közül csak egyet érdemes említeni: Jozef Corveleyn, Patrick Luyten és Sidney J. Béatt munkáját (*The Theory and Treatment of Depression. Towards a Dynamic Interactionism Model*. 2005. Lawrence Erlbaum, Mahwah, N. J. London, illetve Leuven University Press – a kötetről a nálunk megjelenő *European Journal of Mental Health* közölt ismertetést – Béla Buda: *Depression from a New Perspective: From the Disease Model Towards a Broader View, Including Prevention and Psychotherapy*, 2006. 1. 1–2. 158–164). Nyilván alig van nálunk pszichiáter, aki pl. erről a könyvről vagy Blatt kutatásairól tud. Az értelmes dialógus érveit pedig ilyen forrásokból kellene meríteni.

Horwitz és Wakefield könyvére mégis érdemes lenne figyelni. A könyv színes külső borítóján amerikai utcarészlet képe, előtérben hatalmas hirdetőtábla, rajta: *Depression is a flaw in chemistry not character – for free information call 1 800-829-828*.

Buda Béla Dr.

Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
1134 Budapest, Tüzér u. 33–35.

Kuritárné Szabó Ildikó:

Borderline személyiségzavar. Tünettan, etiológia, terápia

Medicina Könyvkiadó, Budapest, 2008, 623 oldal, ára: 4600 Ft
ISBN 963 2261 21 8

A szerző hatalmas munkát végzett: hazánkban nem, vagy csak nehezen hozzáférhető, elsősorban angolszász szakirodalom eredményeit ismerteti könyvében szisztematikus alapossággal. Bár alapvetően az alcímben feltüntetett szempontok mentén halad, a „tünettan, etiológia, terápia” hármasa mellett jóval több kérdést tárgyal.

Az első fejezetek a diagnosztikáról és a differenciáldiagnosztikáról szólnak. A szerző bemutatja általában a személyiségzavar, ezen belül pedig a borderline diagnózis születését, formálódását, majd pszichiátriai szakkönyvhöz méltó alapossággal összegzi az epidemiológiára, a társuló betegségekre, a differenciál diagnózisra és a prognózisra vonatkozó adatokat.

Ezt követi a különböző etiológiai elméleteket bemutató hosszú fejezet. A szerző itt is példamutató rendszerességgel jár el: a bio-pszicho-szociális hármasság minden szintjét alaposan bejárja. Külön érdekességet jelent az első és a második szint (a bio- és a pszicho-) közötti határmezsgyén elterülő, úgynevezett dimenzionális elméletek bemutatása. A dimenzionális megközelítések a biológia szintjéről indulva, elsősorban a biológiai hatótényezőket hangsúlyozva törekednek a lélektani folyamatok számára egységes elméletet kidolgozni. Hasonlóan újszerű, integratív törekvésről van tehát itt szó, mint a Peter Fonagy nevével fémjelezhető mentalizációs szemlélet esetében, azzal a hangsúlykülönbséggel, hogy Fonagy és a vele kapcsolatban álló kutatók a pszichológiai szintről indulva keresik a kapcsolódási pontokat a biológiai szinttel. A könyvben ismertetett dimenzionális elméletek értéke abban rejlik, hogy a biológiai pszichiátria alapjain állva képesek a leíró diagnosztikánál mélyebbre hatolni, és ennek megfelelően – hogy a szerzőt idézzük – „az oki terápia kidolgozásának reményét” nyújtják (149. old.). A pszichológiai elméletek tárgyalásánál a pszichodinamikus modellek mellett a szerző beszámol a családkutatások eredményeiről, különböző kognitív teóriákat összegez, illetve a kognitív és a pszichodinamikus irányzatból egyaránt táplálkozó modelleket is ismertet.

A klinikumban dolgozó pszichológusok számára különösen üdítő lehet a pszichodiagnosztika lehetőségeit ismertető fejezet. A különféle, a hazai klinikum hétköznapijainak gyakorlatában szinte teljesen ismeretlen tesztek és kérdőívek felsorolása és rövid ismertetése mellett hosszabban kerülnek tárgyalásra a Rorschach tesztből kiolvasható, borderline működésre utaló jegyek. A hazai Rorschach gyakorlatának kézikönyvekből elsajátítható változata elég archaikus és eklektikus képződmény: leginkább a pszichoanalitikus ösztönpszichológiának, a jungi személyiségtipológiának és Kurt Levin szociálpszichológiai teóriáinak elméleti szempontból belső ellentmondásokkal terhes keveréke. Már csak ezért is üdítő egy egységesebb elméleti alapállást képviselő, koherens szemlélettel találkozni. A könyvben ismertetett, borderline patológiához köthető Rorschach jegyek a pszichoanalitikus tárgykapcsolat elméletekkel – Kernberg és Mahler vonatkozó teóriáival – összhangban kerülnek értelmezésre.

Az utolsó, hosszú fejezet a borderline személyiségzavar terápiájának lehetőségeit tárgyalja. A szerző itt is a tőle már megszokott szisztematikus alaposággal jár el. A farmakoterápia bemutatásával indít, majd végigmegy az etiológiai részben ismertetett pszichológiai elméletekhez tartozó pszichoterápiás módszereken. Az egyéni terápia mellett a csoport-, a családterápia és az intézményes ellátási formák – nappali kórház, osztályos kezelés – is bemutatásra kerülnek. A zárszóban a szerző saját klinikai megfigyeléseit és terápiás módszerét ismerteti röviden. A könyv leíró elméleti

részeit alkalmanként a szerző saját klinikai tapasztalatából származó eset-részletek illusztrálják. A különböző elméletek összevetésére időről időre táblázatok segítik az olvasót.

A munka fő értéke abban keresendő, hogy a klinikai gyakorlat számára lényeges elméleteket és terápiás módszereket mutat be. Az alaposságra való törekvés azonban alkalmanként a visszájára fordul: sokszor találkozunk ugyanannak a gondolatnak a többszöri kifejtésével és (ami zavaró, bár elsősorban nem a szerző hibája) az ismétlődő fogalmak eltérő használatával. Például, ha az olvasó máshonnan nem ismeri, a könyvből nem fogja megtudni, hogy a „pszichikus ekvivalencia” és a „pszichés egyenértékűség” szavak ugyanazt jelentik, vagy, hogy az „áttétel” szó mellett használt pontatlan „indulat-áttétel” vagy – az inkább onkológiai asszociációkat ébresztő – „áttét” szavak ugyanazt a jelenséget nevezik meg. Sajnálatos hiba a „skizofrénia” írásmód, a helyes kiejtéshez alkalmazkodó „szkizofrénia” (vagy a latin-görög „schizophraenia”) helyett, bár ez ismét inkább a hazai szakzsargon pontatlanságát tükrözi. Egy ilyen nagy jelentőségű munka nagyban hozzájárulhatna a helyes fogalmi konszenzus megerősödéséhez, ezért is lenne lényeges, hogy az ilyen apróságok is kellő figyelmet kapjanak. Azonban mindez inkább az alapos szakmai lektorálás hiányosságának róható fel.

Nehézséget jelenthet továbbá az is, hogy, mivel a szerző egyes elméleteket anélkül tárgyal, hogy a megfelelő háttérismeretet közvetítené, félő, hogy az az olvasó, aki máshol nem találkozott az adott elmélettel, nem mindig fogja érteni, hogy miről van szó, vagy pontatlanul érti az adott elméletet. A lényeges fogalmak rövid meghatározása az adott elmélet tárgyalása előtt nagyban segíthetne a kevésbé jártas olvasó helyzetén.

Végül a szerző azon törekvése, hogy minél több releváns elméletet mutasson be, néhol félrevezető, sommás kijelentésekhez vezet. Nem helyes, például, ha a szakmai közönség úgy gondolkozik a borderline betegekről, mint akik „érzelmi szempontból a kétéves gyermek szintjén vannak” (384. old.), még akkor sem, ha ezt a szerző Prestontól tanulta (feltéve, hogy nem fordítási stílushibáról van szó). Éppígy félrevezető, ha azt tanulják az olvasók, hogy a mentalizáció elvei alapján folytatott pszichoterápiában „A kezelő sokkal aktívabb, mint a hagyományos analízisben” (444. old.), hiszen a szemtől szembeni helyzet már önmagában is nagyobb aktivitást hoz magával, tehát ez esetben nem beszélhetünk a mentalizációra alapozó pszichoterápia specifikumáról, továbbá a hagyományos analízist végzők között is vannak, akik igencsak aktív technikával dolgoznak.

Az itt megfogalmazott kritikai észrevételek azonban épp azt a szakmai alaposságot kérik számon, melyet a szerző saját munkájával állít fel. Ha pusztán arról lenne szó, hogy ez az első összefoglaló munka, melyet ma-

gyar nyelven a borderline személyiségzavarról olvashatunk, talán elragadna bennünket az újdonság öröme. Kuritárné Szabó Ildikó könyve azonban a pusztaság elsőségnél sokkal több értéket képvisel: megkerülhetetlen olvasmánya kell, hogy legyen az egészségügyben dolgozó pszichiátereknek, pszichológusoknak valamint általában a pszichiátriai betegekkel dolgozó szakszemélyzetnek.

Schmelowszky Ágoston

E-mail: schmelowszky@enternet.hu

Paulinyi Tamás: **Bólébál**

Atheneum Kiadó, Budapest, 2008, 190 oldal, ára: 2490 Ft
ISBN 9639797 56 7

A szerző mostanában egyre többet szerepel a TV-ben, rádióban, különféle médiumokban. Különleges jelenség, író, parapszichológiai jelenségek kutatója, a Szintézis Szabadegyetem létrehozója, taiko dobcsoport vezetője. Számos ismeretterjesztő cikken, esszén kívül két verseskötete és nemrégiben egy tanulmánykötete is megjelent.

E munka a szerző első nagyobb lélegzetű prózai szépirodalmi műve. Némileg szokatlan, hogy szépirodalmi műről szaklapban jelenjen meg recenzió. Mégis, ahogy olvastam e kötetet, ahogy ismerkedtem a történettel, benne a tragédiák és megoldások sorával, egyre erősebb késztetésem támadt arra, hogy ismertetőt írjak róla. Egyre inkább megerősödött bennem ugyanis, hogy a kötet szakemberek, elsősorban alkoholistákkal foglalkozó segítők érdeklődésére nemcsak, hogy érdemes, hanem szinte kötelező olvasmányként lehet számon tartani.

Miként ugyanis a pszichózis világába Pirsig *Lila* c. könyve nyújt továbbgondolásra készítő betekintést, vagy a szerencsejátékos játszmáiba Dosztojevszkij *Egy játékos naplója* c. műve, úgy e kis kötet egyfelől megdöbbentő pontossággal írja le az alkoholisták és családjaik tankönyvekből, szakönyvekből és pácienseink elmondásából ismert játszmáit, kapcsolati és egyéni lelki történéseit, másfelől mindezt „belülről” szemlélve, s mégis valamiféle tárgyilagos távolságtartással tudja tenni.

A kötet a szerző önéletrajzi írása – innen a belülről való szemlélés. Kisgyerekkorától a fiatal felnőttkorig, az eszméléstől az új otthon, új családkezdemény alapításáig beszéli el életét.

A szerző sorsa már-már nem is különleges, inkább szinte tipikus. Arról szól, hogy hogyan válnak el szülei, s aztán hogyan marad a válás után a család mégis egy lakásban. Hogyan tiltja el anyja apjától, hogyan hidege-